

„Memorandum národa slovenského k Vysokému snemu krajiny uhorskej, obsahujúce žiadosti národa slovenského cieľom spravodlivého prevedenia a zákonom krajinským zabezpečenia rovnoprávnosti národnej v Uhrách.“

Uverejnené v diele Slovenské národné zhromaždenie v Turč. Sv. Martine roku 1861, str. 186 a n.

Slovenským národným zhromaždením schválený text Memoranda národa slovenského bol spracovaný v konečnom znení v osobitnom výbore, zvolenom plénom národného zhromaždenia. Za podklad slúžil návrh pripravený Št. M. Daxnerom, o ktorom rokovovalo národné zhromaždenie 6. júna a ktorý vyvolal medzi účastníkmi značný ohlas, ale i nesúhlas a rad iniciatívnych a doplňujúcich návrhov. Tieto sa uplatnili najmä v záverečných odstavcoch textu Memoranda, ktorý bol takmer úplne prepracovaný, preštylizovaný a doplnený i novými bodmi. Nie je našou úlohou na tomto mieste porovnávať rozdiely, ani stanoviť ich pôvodcov. Môže sa tak stať len na základe rukopisu Memoranda v znení Daxnerovom, na ktorom boli zmeny vyznačené. Tento text nie je však nateraz prístupný, hoci, zdá sa, jestvuje viac opisov textu Memoranda podľa návrhu Daxnerovho. Jednako možno konštatovať, že Daxner použil pri formulácii Memoranda nielen svoju vlastnú osnovu, ale aj návrhy, ktoré odzneli už pred národným zhromaždením a boli publikované v súčasnej tlači. Zdá sa, že vážnym kandidátom na autorstvo Memoranda bol Ľudovít Dohnányi (porov. text jeho návrhu dok. č. 85 B). V Memorande sa uplatňuje dôrazne náhľad o autochtónnosti Slovákov v Uhorsku, tvrdenie, že Slováci sú práve tak národom ako Maďari, a preto nemôžu mať menej práv ako oni. Prízvukuje sa výhoda zriadenia Slovenského okolia, viera v návrat slovenskej šľachty do lona slovenského národa, ohradzuje sa proti námietke, že by zriadenie Okolia mohlo ohroziť jednotu Uhorska. Slováci nemôžu byť odporcami celistvosti Uhorska. Podáva sa definícia diplomatickej reči a napokon konkrétne formulované požiadavky.

Keď ako Slováci v mene rovnoprávnosti národnej so žiadosťami našimi vystupujeme, nečiníme to preto, akoby sme snáď zásade svetom hýbajúcej a skrze prvých a najhorlivejších vlastencov našich v jej opravdivom zmysle pojatej, — uznanie vydobyl' chceli; ale činíme preto, že podoba dáva jestotu veci, a nám Slovákom veľmi mnoho záleží na tom, aby podoba tá, v ktorej rovnoprávnosť národnia z ohľadu nás v život uvedená byť má, i podstate veci samej, i cíteným skrze nás potrebám života zodpovedala.

A v tomto ohľade pred zákonodarným sborom vlasti našej, ku ktorému skutočnú dôveru vyslovujeme, hlásiť sa je vlastenecká a spolu i národnia povinnosť naša.

Dejepis a národnie podanie naše hovoria nám, že my Karpatami zakolesenej zeme tejto najstaršími obyvateľmi sme. Už dávno pred príchodom Maďarov otcovia naši zem túto nazývali vlasťou svojou, už dávno pred tým viedli tuná dlhotrvanlivé a krvavé

boje za národnú samostatnosť svoju oproti potlačovateľom západným, už dávno predtým mali tuná mimo kvetúceho roľníctva a obchodu, mimo upevnených miest a hradov i štátnu sústavu, ktorej jednotlivé ustanovizne v ústave Uhorska až dosiaľ udržali sa.

Príchodom Maďarov na prvom stupni vyvíňovania svojho nachodivšie sa konfederácie plemien slovanských¹ na zemi tejto zanikli, a urobili miesto konfederácii novej, ktorá pod úbehom jedného stoletia ako krajina Uhorská pod korunou svätého Štefana v rade ostatných európskych štátov čestné miesto zaujala, a na vzdor deväťstoletným pohromám i dosiaľ podržala.

Spoločné hmotné i duchovné záujmy spojili plemená rozličné krajiny tejto, jako synov jednej spoločnej matky, v rodinu jednu; — spoločná jich úloha: brániť vzdelanosť západnú oproti barbarickým národom východu, a spolu brániť a pre ďalšiu budúcnosť zachovať samostatnosť svoju oproti hltavému vplyvu západu, nachodila jich vždy hotových k službe človečenstva jednak so zbraňou v rukách na poli bitvy, jako i s múdrou radou v zhromaždeniach krajinských.

I v šiku vojenskom, i v poradách spoločných rozumeli sa mužovia plemien týchto, pri všetkej rozličnosti jazykov, veľmi dobre; láska ku spoločnej vlasti a braterská dôvera medzi sebou, bola jich najlepším tlumočom,² žiadnemu z nich nenapadlo opovrhovať rečou plemena druhého, nenávidieť ju, žiadnemu z nich nenapadlo zveladenie vlastného plemena na záhubu a vykorenenie plemena druhého zakladať, a osobitosť svoju plemennú na oné miesto vysadzovať, na ktorom jedine sväté a všetkým plemenám spoločné záujmy vlasti stále a trvanlivo udržovať sa môžu.

V braterskej láske a svornosti plemien všetkých hlavný prameň životnej sily majúč, šťastne prekonala vlast naša hrúzu pustošenia tatárskeho, prekonala šťastne i časy, v ktorých z jednej strany Izlam, z druhej strany absolutizmus západný pohltiť ju hrozil: boje náboženské pretiahli sa ponad ňou jako hrmavica, po ktorej príroda len krajšie sa rozzelenáva; ona trebárs ešte nie celkom, ale predca z väčšej čiastky vyviazla z väzieb stredovekého feudalizmu, udeľujúc deťom svojim rovnoprávnosť osobnú; ba i jedenásťročné potlačovanie nemohlo v jej prsach udusiť dech slobody. Akýže teraz žiaľny, či radostný výsledok dostane sa jej za podiel, teraz, keď duchom času hýbajúca otázka národnosti v nej na rozlúštenie svoje čaká?

My si prajeme, aby otázka tá nestala sa nezhojiteľnou ranou spoločnej matky našej, ale aby stala sa jej neprebitným štítom, strely nepriateľské odrážajúcim.

Povedomie naše hovorí nám, že my Slováci práve tak národom sme, jako Maďari, alebo ktorýkoľvek národ druhý vlasti tejto; z čoho keď len rovnoprávnosť národnia a spolu i sloboda občianska nemá byť chimerou, prirodzeným spôsobom nasleduje to, že jako národ menej práva mať nemôžeme, ako ho má ktorýkoľvek národ druhý spoločnej vlasti našej.

A predca, keď na stav zákonitý z roku 1848 pozornosť našu obrátíme najdeme to, že nie len dávnejšie snemy naše od roku 1791, 1792, 1805, — ale i pozdejšie zákony, najme od roku 1832/6 až po 1848 — jedine národ maďarský jako národ uznávajú, jedine o reči maďarskej ako národnej a vlastenskej hovoria, jedine o zveladenie národa maďarského a reči maďarskej sa starajú, — o nás žiadnej nerobiac zmienky, jakoby nás, ktorý sme predca najstarší dedičovia spoločnej vlasti tejto vo vlasti našej ani nebolo.

Neuznanie toto je proti národným a občianskym právam našim nameraná krivda,

¹ Myslí sa tu na ríšu Veľkomoravskú.

² Tlmočník.

ktorú my hlboko a bolestne cítíme; — je nepravosť, nad ktorou duch času výrok svoj už vypovedal a ktorá v snemovnej porade opravdivých vlastencov len jednohlasného zatracenia dôjsť môže.

My teda z ohľadu odstránenia krivdy tejto žiadame:

I. *Aby osobnosť národa slovenského a vlastenskoscť reči slovenskej zákonom pozitívnym a inauguračnými diplomami³ uznaná a uznaním tým oproti zlomyselným útokom nepriateľov svornosti národov zabezpečená bola.*

My národy považujeme za oprávnené osoby človečenstva, v ktorých ono, trebárs v rozličnej podobe, k určaniu svojmu, t. j. k dokonalosti sa vyvíja.

Prirodená vec je, že sa definície tejto z ohľadu nás samých, a v potahu nášho k národom tým, s ktorými vlast' máme spoločnú, pevne držíme.

Akokoľvek u jednotlivca uznanie jeho osobnosti je prvou výminkou slobody a rovnoprávnosti občianskej, tak medzi národami uznanie osobnosti národnej je prvou výminkou rovnoprávnosti národnej; ba práve táto posledná nezmyslom by bola tam, kde osôb národných, na ktoré by sa ona vzťahovala, niet, alebo kde osoby tie zákonitého uznania nemajú.

Centralizácia minulých jedenásť rokov neuznávala osobnosti národnie: preto na miesto sľúbenej rovnoprávnosti, dala národom rovnobežprávie.

My neveríme, žeby mužovia tí, ktorých občania vlasti tejto jako zákonodarcov na snem krajinský poslali, znovuzrodenie centralizácie takej, trebárs v podobe ústavnej docieľiť chceli, a preto ešte raz v dôvere vlasteneckej opakujeme, že uznanie osobnosti národnej je prvou výminkou rovnoprávnosti národnej, je uhlavným kameňom stavby ústavnej, ktorá jedine na prirodenom, prozreteľnosťou božou danom základe pevne a trvácne k prospechu a blahu vlasti celej vystavená byť môže.

Že ale všetko, čo v materiálnom svete jestvuje, len v čase a v priestore jestvovať môže: preto potreba je

II. *Osobnosť našu národnú uznať v priestore tom, ktorý ona jako súvislá nepretržená masa skutočne zaujíma, pod menom hornouhorského slovenského Okolia, so zaokrúhlením stolíc podľa národnosti.*

Žiadosť túto neodolateľnou činí sama podstata rovnoprávnosti národnej, bo žiaden národ nejestvuje len vo vidine, ale i v skutočnom svete. Nie je teda dosť uznať osobnosť jeho v holej všeobecnosti, ale potreba je, každý národ uznať tak ako je v skutku, v priestore tom, ktorý on zaujíma, a ktorý mu prozreteľnosť božská vyznačila. Ba do protimluvy a nedôslednosti upadnú by ten, ktorý by osobnosť národa uznal, medze ale tie, v ktorých osobnosť tá obsažená je a v ktorých ona skutočnou sa stáva, neuznal by.

Keď prez toľké stáročia v ústavnom Uhorsku dištrikty Kumánov a Jazygov, mestá hajdúcke, 10 obcí kopijníkov, 16 miest spišských a 44 stolíc, navzdor ťažkostiam polohopisným, ako osobitnou municipálnou správou nadané korporácie bez najmenej nesnádze pre vlast' jestvovať mohli, keď pred rokom 1848 vlast' naša vo svojej vnútornej organizácii bez najmenšieho nebezpečenstva celosti a jednoty svojej na 4 dištrikty⁴ rozdelená byť mohla, nevidíme príčiny, prečo by jeden súvislý celok tvoriaci národ slovenský, v priestore tom, ktorý mu príroda sama vyznačila a ktorý on skutočne i zaujíma, pri nastávajúcom organizovaní krajiny a stolíc, ktoré od teraz zasedajúceho snemu očakávame, ako jedno hornouhorské slovenské Okolie vo vlasti našej miesta

³ Najvyššími.

⁴ Bolo tak za vlády Jozefa II., i za tzv. bachovského absolutizmu.

nájsť nemohol — tým viac, že uznanie takéto skutočná rovnoprávnosť neomýlne predpokladá a výhody z jednoty reči v jednom Okolí, jak pri správe političnej a súdno-právnej, tak najme i pri zdarnom vývine slobody občianskej pochádzajúce silno odporúčajú.

Slovenské čiastky stolíc — Prešporskej, Nitránskej, Tekovskej, Hontianskej, Novohradskej, Gemerskej, Torňanskej, Abaujvárskej a Zemplínskej — národopisnou čiarou označené, môžu sa bez významných ťažkostí, alebo jako nové župy usporiadať, alebo, kde to nemožno, susedným slovenským stoliciám priradiť.

Utvorenie spôsobom horespomenutým jedného hornouhorskeho *slovenského Okolia v dosavadnom politickom podelení Uhorska* žiadnej nerobilo by premeny, len tú, že na miesto mŕtvých hraníc, na ktorých dosiaľ 4 dištrikty vlasti našej spočívali, nastúpili by medze živé, nie ľubovôľou ľudskou, ale rečou a národnosťou a tak vôľou božou a prírodou šamou nezrušiteľne určené.

Pri príležitosti tejto musíme sa po predku ohradiť proti tej, zo stránky bratov Maďarov nám všeobecne činenej námietke, že i v stoliciach slovenských, ako v Trenčíne, Orave, Turci, Zvolene, Liptove, Spiši a Šarišu značný počet Maďarov, najviac stavu zemianskemu prináležiacich sa nachodí, takže u nás národnosť maďarská a slovenská jedna na druhú navrstvené sú, z ktorej príčiny uznanie v jednom okolí obsaženej osobnosti národa slovenského v skutočnosti nemožným sa stáva.

Á, pravda je, že v národe našom mnoho odnárrodných synov sa nachádza; títo ale nie sú Maďari, ale sa synovia rodu nášho. I národ maďarský pred vystúpením veľkého Széchenyiho dosť počítaval synov takých, ktorí za čokoľvek inšie ale nie za Maďarov sa vydávali; ale mohutný duch času priviedol jich k poznaniu seba samých, aby znovu splynuli s národom, od ktorého sa boli odrazili; i my veríme, že ten istý duch času prebudí odrodilých synov našich k poznaniu bludu svojho a privedie jich nazpät do lona národa a ľudu toho, z ktorého pošli.

Akokoľvek z jednej strany nemôžeme predpokladať o hrdinskom národe maďarskom to, žeby s odrodilstvom našim, sám seba obohacovať, s hanbou našou národnou sám seba ozdobovať chcel, takpodobne z druhej strany o vlastenectve zákonodarného tela nášho nemôžeme veriť to, žeby v nadrečenom odrodilstve našom prekážku uskutočnenia rovnoprávnosti národnej nachádzať mohlo. Jeslily sa ale v týchto slovenských stoliciach jednotlivci inonárodné nachodili, títo si výsadnie práva národnie na ujmu všeobecnosti práve tak, ako jednotliví v neslovenských stoliciach bývajúci Slováci, osobovať nemôžu.

Ohradiť sa ďalej musíme oproti možnej námietke tej, akoby snahy po jednom slovenskom Okolí proti historickým právam a zákonami pozitívnymi zabezpečenej jednote a celosti Uhorska smerovali.

Už Štefan svätý v testamente svojom k synovi Emerichovi hovorí: „regnum unius linguae imbecille et fragile est“⁵ — už on zanecháva mu radu tú, aby šetril zvyky, mravy a obyčaje rozličných vo vlasti žijúcich plemien, už pod ním na základe rovnoprávnosti plemien založená bola jednota a celistvosť vlasti tejto, že ale plemená vyrástli v národy, povedomie osobnosti svojej majúce, že následkom toho jednota a celistvosť vlasti našej nie viac v plemennej, ale v národnej rovnoprávnosti základy svoje hľadať musí, to nie je ani vina ani zásluha naša, ale je nutný výsledok pokroku toho, ktorý zo zákona božieho pôvod svoj berúc na ceste svojej hrádzou zákony ľudskými kladenou zastaviť, alebo nazpät odraziť sa nedá.

⁵ Kráľovstvo jedného jazyka je slabé a krehké.

A pokrok tento neznať znamenalo by neuznávať riadenie božie v živote jednotlivých národov tak, ako vo vývine jednotlivých štátov zjavne sa označujúce.

Len nedávno v dejinách italských videli sme, že zákon pozitívny a práva historické nemohli odolať udalostiam zo zákona a práva vyššieho pôvod svoj berúcim. Príklad severnej Ameriky učí nás, že hriech mravný, do ústavy štátnej zavinený skoršej pozdejšie na ústave samej pomstí sa a že mocou samej zákonitosti nedá sa utvoriť a udržať celok, ktorý ináč so zákonami prirodzenými a mravnými nesúhlasí.

My vlast našu od podobného hriechu zachránenu mať chceme vtedy, keď na základoch Štefanom svätým daných ďalej stavať a jednotu vlasti našej v podobe duchom času a potrebami života naznačenej utvorenu mať žiadame. Nám nie je dost, aby len v artikuloch snemových stálo „regnum indivisibile et propriam habens constitutionem“;⁶ my chceme viac, my chceme, aby jednota tá spočívala na základe mravnom, prirodzenom, zo samého života v pokroku času vyrastenom.

Ako sme už horevyššie podotkli, mravná povaha jednoty tejto záleží v opravdivej, nie zdanlive, ale skutočne, uznaním vskutku jestvujúcich osôb národov prevedenej rovnoprávnosti národnej; lebo len takýmto spôsobom môže vlast naša najsvätejšie záujmy národov v nej žijúcich v sebe sústredniť, len takýmto spôsobom môže jim dať to, čo mimo nej inde nenajdú, len takýmto spôsobom stane sa ona jich jednako milovanou matkou, ktorá práve preto, že žiadnemu z rovnorodých synov svojich prednosť pred druhým nedáva, bude sa môcť, v čas nebezpečenstva, na všetkých jednako opierať a od všetkých jednakú podporu, jednakú obeť požadovať.

My, ktorí v spoločnej minulosti národov vlasti tejto na spoločnú jich budúcnosť ukazujúci prst boží vidíme, ktorí cítime a povedomí sme si toho, že polohopisná povaha nami obývaného Hornouhorska, že každodenne striedave materiálne i duchovne záujmy a každodenný vzájomný obchod, ba len i zväzky rodinné a pokrevné s bratmi našimi Maďarmi nás v jeden tuhý zväzok spájajú, my nemôžeme byť protivníci celistvosti a jednoty vlasti našej. Nech teda v slovenskom, národ náš zosobňujúcom Okolí nehľadá nikto dač iného, jako to, čo skutočne je, t. j. neomylnú výminku rovnoprávnosti národnej, ktorá zas je uholným kameňom jednoty vlasti našej.

III. Jestliže rovnosť je ona miera, ktorou sloboda a právo miliónov občanov v živote občianskom skutočným sa stávajú a všetkých údov obce v jeden harmonický celok, v jednu slobodnú obec spájajú, tým väčšia potreba je, v jednej vlasti, ktorá harmonickým celkom národov v nej žijúcich byť má, práva národnie a práva reči mierou touto rozmerať.

Podľa zásady tejto žiadame, aby v Okolí národ náš zosobňujúcom:

1. *Jedine a výlučne reč slovenská bola žľebom tým, ktorým tok života verejného, občianskeho a školského prúdiť sa má; ona, jako obraz, ktorým národ sám seba v ríši duchovnej spredmetňuje, ona jako jediný prostriedok, jediné dvíhadlo vzdelanosti národnej, nesmie byť v priestore národa svojho, v dome svojom, na užší okres, na úlohu slúžky obmedzená, ale musí byť práve tak upravená, jako život národa samého v medziach svojich uprávnený je.*

Žiadame teda, aby vzhľadom na nás Slovákov, pri nastávajúcom zriadení krajiny a stolíc, v Okolí slovenskom *jeden odvolávací súd*, tak tiež *aspoň jeden zmenkový súd*, pri ktorých by *úradnia reč slovenská* bola, utvorený bol; aby pri *najvyššom súde krajinskom*, taktiež i pri *najvyšších správnych dikasteriách krajinských mužovia* *obecnou mienkou slovenskou za národovcov slovenských uznani*, nasledovne i v reči slovenskej

⁶ Krajina nerozdelená a majúca lepšiu ústavu.

dokonále zbehlí v pomere počtu obyvateľstva jako referenti s potrebným osobníctvom postavení boli, ktorí by tam nie len úradné práce konali, ale spolu v čas potreby i záujmy slovenského národa zastávali.

To samé platí pri ustanovení komisie k vedeniu záležitostí školských.

2. Čo sa týče čiary tej, ktorá sa medzi rečou diplomatickou a našou rečou národnou vo vlasti našej tiahnuť má, v ohľade tomto musíme najskôr rozlíšiť otázku tú, čo je vlastne reč diplomatická.

Náhľadom našim je ona medzi národami rozličných jazykov „prostriedok spoločného usozumenia sa“. V tejto definícii jej medze samé od seba sa označujú, menovite označuje sa to, že ona tam, kde nie je vlastnou rečou národa, nesmie si osobovať právo reči národnej, že nesmie ani na piad' zaujať pre seba z poľa toho, ktoré druhej reči národnej patrí, že jej medze a práva počínajú sa tam, kde výlučné medze a práva reči národnej prestávajú, tedy, aby sme poťažne na nás Slovákov hovorili, jej medze počínajú sa za medzami Okolia nášho slovenského, v dopisoch so stolicami neslovenskými a neslovanskými, vo vnútornom úradovaní a vzájemnom úradnom obchode najvyšších správnych a súdnych vrchností krajinských, ktorých úkol na celú krajinu sa vzťahuje (nerozumejúc sem záležitosti stránok, ktoré vždy v patričnej reči národnej vyrizované byť majú), konečne na spoločnom sneme krajinskom, nevytvárajúc pri tomto poslednom užívanie iných reči krajinských.

My Slováci, ktorým na svŕnosti národov uhorských ďaleko viac, ako na vlastnej márnej chlúbe záleží, hotoví sme na slušné medze obmedzenú diplomatičnosť reči maďarskej vo vlasti našej uznať, nie ale preto, jako by sme snád' skrze to naduprávnenosť národnosti a reči maďarskej nad národnosťou a rečou našou uznávali, nie, — tak hlboko sme nepadli, ani jako národ tak hlboko padnúť nemôžeme, zreknúť sa hodnosti našej národnej nikdy nemôže byť úmyslom našim, ale preto, aby sme bratom našim Maďarom neodtajiteľný dôkaz podali toho, že k vôli svornosti národov uhorských my i najsvätejších, Bohom daných a s nami zrodenných právach našich samých seba naskolko to bez hrubej samovraždy možno je, zapriem hotoví sme.

Podľa zásady vyše spomenutej žiadame a žiadať musíme:

3. Aby snemové artikule tie, ktoré sa s rovnoprávnosťou a slobodou národov nezrovnávajú, menovite art. 16:1791, 7:1792, 4:1805, 3:1836, 6:1840, 2:1844, 2:1844, 5. — § 3: 1848 a 16 lit. c. 1848 zákonom pozitívnym vyzdvižené boli.

Niet národa, ktorý by v láske a žiarlivej pridržavosti sa k reči a národnosti svojej bratov našich Maďarov prevyšoval. A či srdcia a mysle naše tvorca sveta podľa inších pravidiel utvoril, ako srdcia a mysle Maďarov? Čo jich bolí, to bolí i nás, čo jim pokladom je, to i nám pokladom je, práve tak drahým a neoceniteľným, i nám je ona jediným prosriedkom vzdelávania sa národného, i nám je ona obrazom duchovného sveta nášho, a my tak dobre jako Maďari cítíme to, že duch slobody a zápal vlastenecký v reči našej nám sa zjavujúci, magickým spôsobom preniká a obživuje vnútornosti naše, kým naproti tomu ten istý duch, ten istý zápal v reči nevlastnej, v rúchu cudzom k nám prichádzajúci, nevlastným, cudzím sa nám byť vidí. Reč naša je tak tuho so slobodou našou občianskou a s vlastenectvom našim dovedna spojená, že ju v jej prirodzených medzách a právach, len s týmito spolu potlačovať, alebo uznávať možno.

Žiadame ďalej:

4. Na sneme samom zhotovenú osnovu zákonov reči našej hodnovernú.

Žiadame:

5. Aby nám k náležitému politickému a právnomu vychovávaníu a vzdelávaniu slovenskej mládeže, v príhodnom meste slovenskom akadémia právnická, a mimo toho katedra reči a literatúry slovenskej na univerzite peštianskej na útraty krajinské založené boli, tým viac, že univerzita tá na horných, Slovákmi obývaných stranách Uhorska značné statky drží.⁷ Taktiež, aby ústavy naše literárne z krajinských dôchodkov pomerne podporované boli.

6. Aby literárne i mravno-vzdelavateľné národné spolky, právom slobodnej asociácie zakladal, a k cieľom tým potrebné príspevky zbierať nám vždy dovolené bolo.

7. Obciam slovenským v živle inonárodnom jako i obciam inonárodným v stolicích slovenských osihoteným a vyhraničiť sa nemohúcim, už následkom zásady samosprávy občianskej náleží právo to: v obvode občianskeho života svojho reč svoju vlastnú užívať a národnosť svoju slobodne pestovať a vzdelávať.

Nech nikto neobviňuje nás z prepriatosti, že reč našu vo vlasti našej, v rodisku našom, a v priestore tom, v ktorom ona domácou je, jako dvíhadlo verejného občianskeho života nášho zabezpečenú mať chceme. My reč našu nikomu nenatiskáme; len to žiadame, aby reč naša z jej prirodzeného práva vytiskovaná nebola.

8. Žiadame, aby pri očakávanom reorganizovaní tabule veľmožov, jestliby sa také na základe záujmov stalo, pritom mimo iných záujmov i záujmy národnosti a menovite našej slovenskej národnosti do ohľadu vzaté a pomerne zastúpené boli.

IV. Konečne osvedčujeme, že záujmy národa slovenského ohľadom slobody občianskej sú tie samé, sú jednotajné so záujmami všetkých uhorských, z ohľadu slobody národnej ale so záujmami všetkých doteraz zákonami utlačených národov, menovite Rusínov, Rumunov, Srbov a Chorvatov, takže v priestore tom, ktorý národ slovenský obýva, úplne to isté žiada pre seba (ohľadom totiž národnosti a slobody), čo bratia Maďari skutočne už majú, a zato aj jeden za všetkých a všetci za jedného dobre stáť a bojovať chce.

Táto solidárnosť, s ktorou pred očami národov slobodných uhorských k záujmom slobody a národnosti sa hlásime, vynútená je utlačením národov nemaďarských.

Toto sú teda žiadosti naše, ktoré z ohľadu prevedenia rovnoprávnosti národnej snemu nášmu prednášame.

Bez uznania osobnosti našej národnej, bez vyznačenia Okolia toho, v ktorom osobnosť tá obsažená je, bez rovného práva rečiam a národnostiam v jich osobitných národopísnych medzách pre nás opravdivej rovnoprávnosti niet.

Opakujeme ešte raz, že rovnoprávnosť národnia je svetoduchom prinesený základný kameň celosti a jednoty vlasti našej spoločnej; ona prebudená súc raz, neusne viacej. ale len zosilňovať sa bude v povedomí národov; z jej ceny teda nič sa nemôže zliahnúť a objednať, ako sa nemohlo odjednať z ceny nekďajších kníh sybilinských. História ale učí nás, že v osudných dobách národov alebo štátov zameškaná príležitosť nikdy viacej sa nevráti.

Heslo naše je: *jedna, slobodná, konštitucionálna vlasť, a v nej sloboda, rovnosť a braterstvo národov!*

V Turčianskom Svatom Martine dňa 7. Junia 1861.

⁷ Univerzita v Pešti ako nástupca univerzity zriadenej Petrom Pázmányom v Trnave roku 1635 mala značné majetky na Slovensku, a to v okolí Šaly nad Váhom a v Turci.

Následkom uzavretia slovenského národného zhromaždenia s T. Sv. Martine:

Ján Francisci v. r., predseda slovenského národného zhromaždenia. Vilém Paulíny-Tóth v. r., zapisovateľ. Ján Gottschár v. r., opát a školský radca. Štefan Závodník v. r., farár a dekan. Alexander Pongrác v. r., farár a dekan. Dr. Miloslav Hurban v. r., c. a. v. farár. Štefan Daxner v. r., statkár a pravotár. Ondrej Michal Mudroň v. r., doktor práv. Štefan Hyroš v. r., farár. Samuel Novák v. r., Ján Moravčík v. r., Ludevít Turzo Nosický, v. r., Ondrej Hodža v. r., ev. farár, Ján Jesenský, v. r., Dord Matúška v. r., Ján Polárik v. r., duchovník a spisovateľ.

87

Uzavretia Slovenského národného zhromaždenia v Martine.

Uverejnené v diele Slovenské národné zhromaždenie v Turč. Sv. Martine roku 1861 pod záhlavím Zápisnica Slovenského národného zhromaždenia, str. 73 a n. Uverejňujeme iba uzavretia.

Uzavretia Slovenského národného zhromaždenia vznikli ako výsledok rokovaní o Daxnerovom návrhu Memoranda a väčšina z nich sa dostala do jeho textu, schváleného v záverečnej fáze zasadnutia. Niektoré z nich však obsahujú rozhodnutia, ktoré neboli do Memoranda poňaté. Ide najmä o politické noviny, stanovy Matice slovenskej, o zriadenie generálneho školského poverenictva.

Slovenské národné zhromaždenie rieši a uzaviera:¹

II. Žiadať výslovne, zjavne a slávnostne, aby osobnosť národa slovenského sľa národa samostatného, jednocelistvého, slobodného — v tej miere a úcte, v tom rade a práve ako osobnosť maďarského alebo ktoréhokoľvek iného národa vo vlasti uhorskej, ncináč i reč slovenská — ako národnej osobnosti tej podstatná známka a ducha národu vlastného vyslovenie a spredmetnenie, ako orgán obcovania a vzdelanosti, teda v záujmoch vlasti celej veľa dôležitý a neceniteľný, za reč vlastenskú, tej úcty, toho radu a práva hodnú, ktoré dáva sa reči maďarskej alebo ktorejkoľvek inej vo vlasti uhorskej — uznaná bola,

ktoré uznanie osobnosti a reči národa slovenského — pre spravodlivé udôstojnenie veci, ako i pre irečitú hodnovornosť a stálosť práva, zákonom pozitívnym vyslovené a v listinách kráľovských, korunovacích a úvodných, zároveň s inými životnými, podstatnými právami krajinskými vnesené — tak slovom svätým krajiny a kráľa spečatené a posvätené byť má.

Všetko to najmä tým cieľom, aby táže osobnosť a reč národa slovenského proti zlomyselným útokom nepriateľov svornosti národov, ktoré posledné slová národné slovenské zhromaždenie so slávnostným dôrazom opätuje, zabezpečená bola.

¹ Prvé obšírne rozhodnutie sme vypustili. Týkalo sa návrhu Memoranda predloženého Daxnerom a rozhodnutia o voľbe výboru, ktorý mal na jeho podklade vypracovať definitívny návrh Memoranda pre plénum slovenského národného zhromaždenia.